

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Навчально-науковий Інститут мистецтв

Кафедра методики музичного виховання та диригування

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ ВОКАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА**

Освітня програма Середня освіта (Музичне мистецтво)
за другим (магістерським) рівнем

Спеціальність 014 Середня освіта (за предметними
спеціалізаціями)

Галузь знань 01 ОСВІТА / ПЕДАГОГІКА

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол №17 від “14” квітня 2020 р.

м. Івано-Франківськ – 2020

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Історія вокального мистецтва
Викладач	Обух Людмила Василівна , кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри методики музичного виховання та диригування
Контактні телефони викладача	0952144622
E-mail викладача	obukhmila@gmail.com
Формат дисципліни	Очна, заочна
Обсяг дисципліни	90 годин, 3 кредити
Посилання на сайт дистанційного навчання	-
Консультації	4 години
2. Анотація до курсу	
<p>Навчальна дисципліна «Історія вокального мистецтва» – одна із важливих дисциплін при підготовці майбутнього педагога-музиканта, вчителя музичного мистецтва, співака-виконавця, викладача постановки голосу, керівника творчих колективів, як у школі так і в позашкільних закладах естетичного виховання. Невід’ємною складовою цього процесу є теоретична частина, оволодіння значним об’ємом знань, здобутих людством на шляху еволюції вокального мистецтва, без яких неможливе розуміння процесу становлення та розвитку співочого голосу.</p> <p>Зміст дисципліни полягає у висвітленні шляхів еволюції і закономірностей розвитку співу як окремого виду мистецтва в музичній культурі, що формувалася протягом декількох тисячоліть. Шлях перетворень співу від найпростіших форм вокального виконання у минулому до найскладнішого оперного співу на сучасній театральній сцені розглядаємо як історію вокального виконавства.</p> <p>Еволюція мистецтва співу — це еволюція вокально-виконавських стилів, кожний з яких ґрунтується на власній теорії, яка може не відповідати і навіть заперечувати стиль і теорії попередньої чи наступної епохи. В основі вокально-виконавської практики лежить проблема використання природи співацького голосу відповідно до вимог кожної конкретної епохи. Розкриття цієї проблеми в історичному аспекті пояснює характер звучання співацького голосу і стилістику вокального виконавства відповідно до часу, змін естетичного світогляду суспільства, нових тенденцій у творчості композиторів, пошуку нових технічних та виконавських можливостей, формування стилів та жанрів. Соціальні, національні умови кожної історичної доби визначають ідейну та естетичну направленість мистецтва, співаки завжди є виразниками, носіями певних ідей, а вокальна техніка є засобом вираження цих ідей. Власне, синтез, органічна єдність якостей людини, музиканта - виконавця взагалі, грамотного вокаліста, декламатора, драматичного актора, визначає співака- митця, і вокальну майстерність як явище.</p> <p>Вивчення історії вокального мистецтва є вагомим складовою вітчизняної вокальної освіти та підготовки професійного співака та педагога високої кваліфікації.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Мета навчальної дисципліни: розглянути історичні шляхи розвитку та виявити закономірності еволюції співу в музичній культурі Європи від найдавнішої доби до сучасності, висвітлити вокально-виконавську ланку історії співацького мистецтва, що поєднує педагогічну практику з музикою тієї чи іншої епохи.</p> <p>Цілі курсу: основні цілі курсу історії вокального виконавства - розкрити історію вокального виконавства як особливу галузь музичної діяльності; виявити особливості</p>	

вокально-виконавських стилів у музичній культурі різних епох, закономірності процесу еволюції співацького мистецтва, формування національних вокально-оперних шкіл; підготувати майбутнього вчителя музичного мистецтва до професійної музично-педагогічної діяльності, систематизувавши уявлення стійких критеріїв якості співу і співацької майстерності; озброїти майбутніх спеціалістів теоретичними знаннями, що стосуються проведення вокально-хорової роботи через ретроспективний аналіз світових вокальних шкіл.

4. Результати навчання (компетентності)

ЗАГАЛЬНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ

- Здатність працювати у глобальному інформаційному середовищі з метою пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, у тому числі з використанням інформаційних і комунікаційних технологій.
- Здатність до постійної та систематичної роботи, спрямованої на вдосконалення професійної музично-педагогічної майстерності, наполегливо досягати поставленої мети та якісно виконувати роботу у професійній музично-педагогічній сфері; виявляти логічну структуру і понятійний апарат незнайомого наукового тексту, вирішувати професійні завдання із застосуванням інформаційних технологій в професійній діяльності викладача музичного мистецтва (за видами); до наукової рефлексії та гуманітарної експертизи проблем музично-педагогічної освіти; до інтернаціонального охоплення специфіки складників музично-риторичного тезаурусу національних музичних мов; до розуміння еволюції культури та музичного мистецтва як відображення основних тенденцій суспільно-історичного розвитку країни.
- Здатність вирішувати складні спеціалізовані завдання та проблеми у галузі хорового виконавства та середньої освіти у процесі навчання основ теорії і практики вокально-хорової роботи, художньо-творчого розвитку учнів через хоровий спів як форми роботи на уроках музичного мистецтва. Здатність до опанування основних методів та способів вирішення комунікативних завдань професійної діяльності, вміння аналізувати логіку висловлювань реципієнтів з позицій норм толерантності та ефективної праці в педагогічному колективі.
- Здатність розуміти методологію проведення науково-педагогічних досліджень, вміння використовувати різні способи реєстрації наукових фактів, аналізувати та інтерпретувати матеріали спостережень, переводити наукові знання у площину практичного використання.
- Здатність до перенесення системи фахових знань у площину навчального предмету музичне мистецтво, структурування навчального матеріалу, проектування та організації власної діяльності.
- Здатність виявляти музикальність, виконавські (інструментальні, вокально-хорові, диригентські), інтерпретаційні, артистичні уміння, виконавську надійність учителя музичного мистецтва. Здатність формувати та удосконалювати вокально-технічні та виконавські навички, виробляти за допомогою самоконтролю навички свідомого володіння голосом; застосовувати весь комплекс засобів виразності, артистичну, сценічну майстерність у професійній діяльності співака.
- Розуміння сучасних теоретичних основ музичної педагогіки, педагогіки мистецтва, теорії художньої культури.
- Здатність інтегрувати складні професійні вміння гри на музичних інструментах, співу, диригування музичними колективами, музичного сприймання, запам'ятовування та інтерпретації музичних творів, артистизм, виконавську надійність (самооцінку, самоконтроль, саморегуляцію).
- Здатність виявляти музикальність, виконавські (інструментальні, вокально-хорові, диригентські), інтерпретаційні, артистичні уміння, виконавську надійність учителя музичного мистецтва. Здатність формувати та удосконалювати вокально-технічні та виконавські навички, виробляти за допомогою самоконтролю навички свідомого володіння голосом; застосовувати весь комплекс засобів виразності, артистичну, сценічну майстерність у професійній діяльності співака.
- Розуміння сучасних теоретичних основ музичної педагогіки, педагогіки мистецтва, теорії художньої культури.
- Здатність інтегрувати складні професійні вміння гри на музичних інструментах, співу, диригування музичними колективами, музичного сприймання, запам'ятовування та

інтерпретації музичних творів, артистизм, виконавську надійність (самооцінку, самоконтроль, саморегуляцію).

ФАХОВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ

- Здатність використовувати знання теоретичних понять, законів, концепцій, вчень і теорій освіти як фундаменту для характеристики й аналізу мистецьких явищ і процесів та здатність використовувати мистецько- педагогічний потенціал музичного мистецтва для утвердження гуманістичних цінностей.
- Здатність усвідомлювати місце та роль музичної культури у сучасному соціокультурному просторі та здатність аналізувати музичне мистецтво в контексті розвитку інших видів мистецтв, літератури, загального розвитку гуманітарного знання, релігійних, філософських ідей певних історичних періодів.
- Здатність до оволодіння необхідним комплексом психолого-педагогічних та мистецьких знань, розуміння принципів та закономірностей процесу художньо-творчої діяльності; здатність до системного мислення у професійній сфері.
- Здатність до опанування основних методів та шляхів вирішення комунікативних завдань професійної діяльності.
- Здатність до оволодіння новими знаннями в галузі мистецької освіти, вміння застосовувати сучасні педагогічні технології в навчальному процесі.
- Здатність демонструвати глибокі та системні знання у галузі музичного мистецтва, до розуміння принципів методів та форм проведення занять з музичних дисциплін, керівництва художньо-естетичним розвитком учнів.
- Здатність презентувати власний творчий продукт, здійснювати художньо-просвітницьку діяльність, розробляти і втілювати музично-виховні заходи на високому мистецько-педагогічному рівні; організувати освітній процес на засадах особистісно орієнтованого, діяльнісного та компетентнісного підходів, здатність до розуміння основних проблем сучасної мистецької освіти й виконавства в Україні та пошуку шляхів удосконалення освітнього процесу в закладах мистецької освіти.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

- Здатність застосовувати фахові знання та практичні навички у репетиційній, концертній, педагогічній, науково-дослідницькій, музикознавчій роботі.
- Володіння теоретичними засадами хорового виконавства та культури вокально-хорового співу, знання виразових можливостей хорової музики та закономірностей хорового виконавства в цілому, практикою співу в хоровому колективі та методичними принципами формування практичних навичок роботи з хором.
- Здатність застосовувати на практиці методичні принципи для засвоєння музичних дисциплін, зокрема – доступності, послідовності навчання; новітні явища в музичному мистецтві в єдності традицій і новаторства.
- Готовність до художньо-творчої, музично-виконавської діяльності; інтерпретування музичних творів; реалізації колективних, індивідуальних музичних проєктів; розробки художньо-практичних, музичних завдань для учнів, відповідно до їх вікових особливостей.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен історію становлення та педагогічні принципи різних вокальних шкіл (європейських, вітчизняних, російських); творчий та педагогічний шлях знаних світових та вітчизняних співаків.

5. Організація навчання курсу

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / Вибірковий
---------	---------------	------------------------	-----------------------------

2	014 Середня освіта (Музичне мистецтво)	1	Вибірковий		
Обсяг курсу					
На вивчення навчального курсу відводиться 90 годин і 3 кредити ЄКТС					
Вид заняття			Загальна кількість годин		
Лекції			20		
Практичні заняття			10		
Самостійна робота			60		
Тематика курсу					
Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
Змістовий модуль 1. «Італійська національна вокальна школа».					
Тема 1. Вступ. Ведення в тему. Поняття «вокальна школа» - «вокальне мистецтво».	Лекція	1-32 з переліку рекомендованої літератури	2	15	1 тиждень
Цивілізаційні процеси у формуванні вокального мистецтва.	Самостійна робота	1-32 з переліку рекомендованої літератури	5	10	1 тиждень
Тема 2. Італійська вокальна школа та її вплив на розвиток вокального мистецтва.	Лекція	1-32 з переліку рекомендованої літератури	2	15	2 тиждень
Епоха «bel canto», навчання та виховання співаків в Італії (XVII-XIX ст.).	Самостійна робота	1-32 з переліку рекомендованої літератури	5	10	2 тиждень
Тема 3. Нові тенденції у вокальній педагогіці II пол. XX ст.	Лекція	1-32 з переліку рекомендованої літератури	2	15	2 тиждень
Вокально-технічні та виконавські завдання для співаків.	Самостійна робота	1-32 з переліку рекомендованої літератури	5	10	2 тиждень
Формування та утвердження італійського вокального мистецтва	Практичні	1-32 з переліку рекомендованої літератури	2	15	3 тиждень

Разом за змістовим модулем 1				100	
Змістовий модуль 2. «Французька національна вокальна школа».					
Тема 4. Становлення французького виконавського стилю (XVII-XVIII ст.).	Лекція	1-32 з переліку рекомендованої літератури	2	15	4 тиждень
Виконавський стиль артистів «ліричної трагедії». Стиль рококо у вокальному виконавстві.	Самостійна робота	1-32 з переліку рекомендованої літератури	5	10	4 тиждень
Тема 5. Французька опера та оперна реформа: Ж. Б. Люлі, Ж. Ф. Рамо, Х. В. Глюк.	Лекція	1-32 з переліку рекомендованої літератури	1	15	5 тиждень
Велика французька опера.	Самостійна робота	1-32 з переліку рекомендованої літератури	5	10	5 тиждень
Тема 6. Вокально-педагогічне мистецтво Франції XIX-XX ст.	Лекція	1-32 з переліку рекомендованої літератури	1	15	5 тиждень
Вокально-педагогічні засади: Ж. Дюпре, М. Гарсія-син, Ж. Фор.	Самостійна робота	1-32 з переліку рекомендованої літератури	5	10	5 тиждень
Вокальне мистецтво та педагогіка Франції (XVII-XX ст.).	Практичні	1-32 з переліку рекомендованої літератури	2	15	6 тиждень
Разом за змістовим модулем 2				100	
Змістовий модуль 3. «Німецька національна вокальна школа»					
Тема 7. Німецька школа співу та її витоки. Вагнерівські співаки.	Лекція	1-32 з переліку рекомендованої літератури	1	15	7 тиждень
Новаторські опери Р. Вагнера.	Самостійна робота	1-32 з переліку рекомендованої літератури	10	10	7 тиждень

		ваної літератури			
Тема 8. Німецьке вокально-педагогічне мистецтво XIX-XX ст.	Лекція	1-32 з переліку рекомендованої літератури	1	15	7 тиждень
Особливості німецької вокальної школи.	Практична	1-32 з переліку рекомендованої літератури	2	15	8 тиждень
Разом за змістовим модулем 3				100	
Змістовий модуль 4. «Українська національна вокальна школа»					
Тема 9. Джерела української школи співу та її творчі зв'язки із зарубіжними вокальними школами. Український музичний театр	Лекція	1-32 з переліку рекомендованої літератури	2	15	9 тиждень
Видатні українські співаки та педагоги XVIII-XX ст. Українська вокальна педагогіка (XX-поч. XXI ст.).	Самостійна робота	1-32 з переліку рекомендованої літератури	10	10	9
Тема 10. Українське академічне вокальне виконавство в західній діаспорі: М. Голинський, Й. Гошуляк, І. Маланюк, та ін.	Лекція	1-32 з переліку рекомендованої літератури	2	15	10 тиждень
Сучасне національне академічне вокальне мистецтво та його репрезентатори.	Самостійна робота	1-32 з переліку рекомендованої літератури	10	10	10 тиждень
Становлення та розвиток української національної школи співу.	Практичні	1-32 з переліку рекомендованої літератури	2	10	11 тиждень

Історичні та творчі зв'язки української та зарубіжних вокальних шкіл.	Практичні	1-32 з переліку рекомєнованої літератури	2	10	12 тиждень
Разом за змістовим модулем 4				100	
Всього годин					

6. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	<p>Загальна система оцінювання курсу є уніфікованою та здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» та Порядку організації та проведення оцінювання успішності студентів.</p> <p>Поточний контроль та оцінювання проводиться безпосередньо практичних заняттях. Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості. Використовуються методи контролю, які сприяють підвищенню мотивації студентів – майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності, відповідно до специфіки фахової підготовки учителя музики та виконавця – співака.</p> <p>Методи контролю і самоконтролю спрямовані на перевірку рівня засвоєння студентами теоретичних знань. Методи усного контролю – індивідуальне чи фронтальне опитування, дискусія, письмового – тестування, контрольна чи самостійна робота, індивідуальні письмові завдання, тощо.</p> <p>Оцінювання проводиться за національною шкалою (від відмінно до незадовільно) та шкалою ЕСТ8 (від А до Г). Сума балів за всіма видами контролю та за всі види навчальної діяльності становить 100 за семестр. Іспит – 50 балів, практична робота – 25, самостійна робота – 25.</p> <p>Форма контролю для даної спеціальності: іспит – 1 семестр (25 – поточна робота на практичних заняттях, 25 – самостійна, 50 – іспит, разом – 100 балів)</p> <p>Кількість балів за роботу студента під час практичних занять, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання наступних вимог: своєчасність виконання навчальних завдань; повний обсяг виконання завдань; якість виконання завдань; самостійність виконання; творчий підхід до виконання завдань; ініціативність у навчальній діяльності.</p>
-----------------------------------	---

<p>Умови допуску до підсумкового контролю</p>	<p>Підсумковий контроль проводиться у формі іспиту. Студент допускається до іспиту при умові виконання всіх вимог, що ставляться до вивчення програмного матеріалу: відповідні знання теоретичного матеріалу, розуміння історичних шляхів розвитку та закономірностей еволюції вокального мистецтва від найдавнішої доби до сучасності, виконаними індивідуальними та самостійними роботами. Поточний контроль на практичних заняттях включає систематичну перевірку виконання студентом різних видів індивідуальних завдань, спрямованих на поглиблення знань, отриманих на лекційних заняттях. Підсумковий контроль відбувається таким чином: усне опитування (індивідуальне, фронтальне), письмові завдання. Семестрова оцінка відображає сукупну суму балів з усіх видів навчальної програми.</p>
---	---

7. Політика курсу

Вивчення дисципліни передбачає засвоєння студентами фахових знань щодо історії вокального мистецтва, його основних категорій та напрямів пізнання (вокальне виконавство, його еволюція, провідні вокальні школи, їх методико-педагогічні особливості, знані педагога та виконавці, тенденції розвитку тощо). Проблематика дисципліни побудована з розрахунку послідовного засвоєння і набуття необхідних знань предмета. Відповідно до цього тематичний план курсу згрупований за чотирма змістовими модулями, котрі висвітлюють становлення та утвердження академічного вокального мистецтва через виокремлення провідних світових вокальних шкіл (італійської, французької, німецької та вітчизняної). При цьому для студентів пропонується вибір для здійснення самостійних завдань, які стимулюють широкі можливості для подальшого професійного зростання, а також наукової тематики курсової роботи та наукових досліджень загалом. Вивчення курсу завершується підведенням підсумків у формі екзамену в усно-письмовій формі, а також за результатами поточного контролю на практичних заняттях, виконанням індивідуальних самостійних завдань, пов'язаних з використанням набутих знань і вмій, та письмових тестових завдань на контрольних роботах. Академічна доброчесність: Очікується, що студенти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається Положенням про запобігання та виявлення плагіату у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>. Відвідування занять Відвідування занять є важливою складовою навчання. Пропуски занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку шляхом виконання індивідуальних самостійних завдань.

8. Рекомендована література

Базова література

1. Багадуров В.А. Очерки по истории вокальной педагогики. Ч.3.-М.:Музгиз, 1956.-286с.
2. Бернд Вайкль. Пение и прочем умении. - М.:»Аграф», 2002.-224 с.
3. Вальденго Джузеппе. Я пел с Тосканини /Пер. с итал. - 2-е изд., доп,- Л.:Музыка, 1989,- 168 с.
4. Гнидь Б.П..Історія вокального мистецтва/ Б.П. Гнидь - К., НМАУ, 1997.- 320 с.
5. Голинський М.Т..Спогади /Переди, сл. та передм. С.Д.Козака\ М.Т Голинський .- К.: Молодь, 1993,- 368 с.

6. Голос людини та вокальна робота з ним: Монографія/ Г.Є.Стасько, О.Д.Шуляр та ін.- Івано-Франківськ: Видав. ПНУ ім. В.Стефаника, 2010.- 336 с.
7. Дмитриев Л. Б. Основи вокальної методики,- М.: Музыка, 1968.- 676с:
8. Євтушенко Д., Михайлов-Сидоров М.. Питання вокальної педагогіки.-Історія, теорія, практика/ Д. Євтушенко., М Михайлов-Сидоров.- К.; Мистецтво, 1963.- 338с.
9. Кравченко А. Секретні бельканто.- Симферополь, 1993.- 126с.
10. Лаури-Вольпи Дж. Вокальные параллели/ Дж. Лаури-Вольпи.-Л.: Музика.- Ленингр. отд., 1972,- 299с.
11. Львов М. Из истории вокального искусства/ М. Львов.- М.: Музыка, 1964
12. Львов М.Л. Из истории вокального искусства/ М.Л.Львов,- Музыка: М.,1964.
13. Тимохин В.В. Мастера вокального искусства XX века: Очерки/ В. В. Тимохин.- Вып. 1. М.: Музыка. 1974.- 175 с.
14. Тимохин В. В. Мастера вокального искусства XX века: Очерки. / В. В. Тимохин.- Вып. 2. -М.: Музыка. 1983. - 175 с.
15. Черепанин М. В. Музична культура Галичини (друга половина XIX - перша половина XX ст..) Монографія:./ М.В. Черепанин .- К.: Вежа, 1997.- 328 с.
16. Шуляр О. Д. Історія вокального мистецтва. Монографія: Ч.І/ О. Д. Шуляр.-Івано-Франківськ,- Видав. «Плай» ПНУ ім.В.Стефаника, 2010.- 352 с.
17. Шуляр О. Д. Історія вокального мистецтва: Монографія.-Ч.ІІ /О. Д. Шуляр,- Івано-Франківськ: Видав. «Плай» ПНУ ім.В.Стефаника, 2012,- 360 с.

Допоміжна література

20. Гозенпуд А. Краткий оперный словарь 2-е издание / А.Гозенпуд - К., 1986. - 296 с.
21. Голинський М.Т. Спогади / Михайло Голинський [упор.: Г. Тихобаєва, І. Криворучка, Д. Білавич]. – Львів : Апріорі, 2006. – С. 63.
22. Гуцал П. Голинський Михайло Теодорович // Тернопільський енциклопедичний словник : у 4 т. / редкол.: Г. Яворський та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний комбінат «Збруч», 2004. – Т. 1 : А – Й. – 696 с., с. 379.
23. История русского дореволюционного драматического театра в 2-х ч. / Под ред. Н.И.Зльяша./ М.: Просвещение, 1989. – 336 с.
25. Карась Г. Музична культура української діаспори у світовому часопросторі XX століття : монографія / Ганна Василівна Карась. – Івано-Франківськ: Тіповіт, 2012. – 1164 с.
26. Маланюк І.Голос серця: Автобіографія співачки / Пер. з нім. Алла Ільницька. – Видавництво Collegium musicum, Львів, 2001.
Олександрів Б. Йосип Гошуляк: силует співака-артиста. — Нью-Джерсі, США: Свобода. — 1977. — 1–4 лютого.
27. Олександрів Б. «Тебе я в пісні бачу, рідний краю» // Свобода. 1977, 1 лют.; Гарасевич М. На мистецьких вершинах // Нові дні. 1983. № 1.
28. Павлишин С. Історія однієї кар'єри. – Львів, 1994.

Електронний ресурс

29. Вокально-виконавська творчість. [Електронний ресурс] // dissert.com.ua/contents/18832.html
30. Вокальне мистецтво: історія та сучасність. [Електронний ресурс] // solospiv.com/.../Naukovi_zbirky_24.pdf
31. Гошуляк Йосип Григорович. http://esu.com.ua/search_articles.php?id=31665